

YU ISSN-0352-5724/UDK 801(0:

ЗБОРНИК

МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

L

*ПОСВЕЂЕНО ПРОФЕСОРУ ДР МАТИ ПИЖУРИЦИ
ПОВОДОМ 65-ГОДИШЊИЦЕ ЖИВОТА*

НОВИ САД
2007

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ТЕОДОСИЈЕВОГ ЖИТИЈА СВЕТОГ САВЕ

ДИМИТРИЈЕ Е. СТЕФАНОВИЋ

UDC 091(=163.41),,15"

Крајак садржај. У раду се објављују текстови два детаља из Житија светог Саве од Теодосија из једног панагирика Земаљске библиотеке Сечењи у Будимпешти и они се упоређују са одговарајућим текстовима у Даничићевом штампаном издању Теодосијевог Житија светог Саве. Поређења показују да су у питању две различите редакције истих текстова, од којих је језик у будимпештанским текстовима мање близак српском народном језичком изразу.

Кључне речи: панагирик Земаљске библиотеке Сечењи у Будимпешти, опис правописа, два детаља из Житија светог Саве од Теодосија, поређење текстова, рашчитани текст.

У Земаљској библиотеци Сечењи (Országos Széchenyi Könyvtár) у Будимпешти похрањен је српкословенски рукопис панагирика са проведима и поукама за непокретне празнике током црквене године, из XVI века од непознатог писара (Б).¹

Поред знаменитих византијских аутора, у кодексу има и више преписа дела раних словенских писаца, као што су Климент Охридски, Јован Егзарх. Под ознаком 30. новембра је спис о оснивању Кијева града од апостола Андреја. Често је заступљена и српска хагиографска грађа о Стефану Дечанском, светом Сави, Симеону Мироточивом, кнезу Лазару и Косовској бици.

Под ознаком 14. јануара налази се препис о двама чудима светог Саве од Теодосија Хиландарца, о којем ће се овом приликом говорити. Прво је „чудо светог Сави, архиепископа српског, о ослабљенем (!)“ (лл. 89б—92а), а после следи „чудо светог Сави о уверенији угарског краља“, тј. чудо са ледом приликом Савине дипломатске мисије код мађарског краља Андрије II (лл. 92а—96а).

¹ Сигнатура: 4° Eccl. Slav. 19, стр. 182+III. Рукопис је исписан доста правилним поуставом средње величине. У другој половини XVIII века налазио се у цркви барањског места Титоша (Töttös, Мађарска). Године 1973. откупила га је Земаљска библиотека „Сечењи“. На кодекс смо пажњу обратили када нам је господин Ралф Клеминсон, професор Универзитета у Портсмуту у Великој Британији (Ralph Cleminson, University of Portsmouth), доступио свој рад припремљен за штампу са описом између осталих и српкословенских рукописа Земаљске библиотеке Сечењи. Датирање споменика преузимамо из његовог описа. На колегијалности и овога пута захваљујемо професору Клеминсону. Више о кодексу видети у раду: Д. Е. Стефановић, *Вредан споменик словенске и српске духовности у Земаљској библиотеци Сечењи*, Српски календар за преступну 2004. годину, Самоуправа Срба у Мађарској, Будимпешта, 2003, 214—216.

нијима:⁴ зижднѣкъ Б89б — здьць Д98, 4; (и) хождаше 90а — исхождаше 98, 13; гостиницоу 90а — гостинницѹ 98, 20; надь 90а — на 99, 3; отьгрѣвати се 91б — огрѣвати 100, 25; раслабленіе 91б — недоужные 100, 30; тьчны 92а — подовни 152, 25; пришьдъшимѣ 92б дошьдъшими 153, 5—6; нде 92б — поиде 153, 12; подвижаюцоу се 92б — покоушаюцоу 153, 20; хваль 93а — похваль 154, 1; тврдоу 93а — жестокомоу 154, 2; раставаюцоу 93а — развараюцоу 154, 2; колинога 93б — обитѣли 154, 18; вькупѣ 94а — коупѣ 155, 9; пришьдъше 94а — припадше 155, 14; иже 95а — кже 156, 25; покланяхоу 95б — подькланяхоу 157, 9—10; штьпоуцахоу 95б — штьстоупахоу 157, 12—13 и др. Појављују се и морфолошка разночтенија: шт(ь)ложь 90а — штьложивь 98, 16; моле 90а — моливь 98, 30; маріе 93б — богородице 154, 25—26; слово 96б — слове 99, 12; вьставвшѣ 91а — вьставившомоу 100, 18; и 92б — его (акуз. јд.) 153, 13; прѣцѣдрѣи 94а — прѣцѣдрѣ 155, 22—23; многымь 94б — многомь 155, 29.

Поређења показују и то да је српскословенски језик у Б, по неким језичким обележјима мање близак српском народном језичком изразу него одговарајући текст у Д, у којем су уочљивије сличности и ретка подударања са тим језиком. Примери: до нынѣ 89б — до дньь съ 98, 7; (вьдасть емоу) что 89б — (вьдасть емоу) нѣчто 98, 12; (тленное) чловѣчьское 90а — (тлѣніе) чловѣчьско 98, 16; (прѣдъ) христовоу (иконоу) 90а — (прѣдъ) христовомь (иконоу) 98, 22—23; оумицаеть 90б — помазоуеть 99, 6; вьневесивь се 90б — оумомь тако на небеси бывь 99, 7—8; благоизволиви 90б — благоизволи 99, 16; твою 91б — свою 100, 3; миродръжителе 92а — миродръжители (ном. мн.) 101, 11—12; (иннемь) не творити 93а — (инѣмь) не твори 153, 27; твоего 94а — своего 154, 30; (каменіе) целоваеть (глаголе) 95а — (каменіе) целивае (глаголеть) 156, 15; (не вьспоминан ...) да нечто (постраждемь) 95б — (не вьспоминан ...) да не нѣчто (постраждемь) 157, 7; (сію) целовающе 95б — (сію) целивающе 157, 12; чудодѣвица (кралпа) 96а — чудотворива (кралпа) 166, 14. Сасвим редак пример за супротну појаву је: (w ...) истинѣ 93а — (w ...) истинѣ 153, 25.

Неколико примера недостатка саставног везника и у Б на оним местима где га има у Д, такође сведочи о јачем утицају синтаксичког модела из народног језика у другом тексту, нпр. 90а—98, 17; 91б—100, 20; 93б—154, 9 и др. За супротну појаву, наиме да се везник и јавља у Б, а да га на истом месту нема у Д, нашли смо само један пример (91а—100, 12).

Право место описа два чуда у будимпештанском панагирику међу преписима Теодосијевог Житија светог Саве показаће се када се буду испитали и упоредили бројнији текстови истог садржаја.

У прилогу објављеном из будимпештанског рукописа у полукружним заградама разрешили смо титлом означене скраћенице, у угластим заградама разрешили смо скраћенице које у оригиналу нису означене титлом, а у једином примеру погрешног понављања исте речи користили смо преломљене заграде. Надредна слова вратили смо на своја места у реду тако што смо их подвукли. У издању задржана су из оригинала велика слова, тачка, две тачке и зарез.

Београд

⁴ У облицима које наводимо из рашчитаног оригинала не користимо заграде.

[896] М(ѣ)ц(ε)ца гнѣсарїа· въ ·дї· д(ь)нь чюд[о] с(в)ет(а)го сави | архі-
еп(и)ск(о)па сръв'скаг(о) ѿ раслабленнѣм(ь)· вл(аго)ц(ло)ви ѿ(т)ьч(ε)¹

Бъ време же некое приш[ь]дѣшоу с(в)етомоу савѣ² | съ съмодръжцельмъ стефана-
ном(ь),³ съгледати | зыждоуцих(ь)· вишер(ε)ченноюю⁴ архіеп(и)скоу|пїю жит'чк⁵·
вѣ во и многы[х](ь) делатель зижднїкъ⁶ и мраморьникъ искоуспни[х](ь) привель
изъ гръч(ь)скїе землек· и съмь съ ними прѣвѣ|вак· наоучаваше вса по волю его оу-
кра|сити· тако и до н(ы)нѣ⁷ въ истиноу всеми оу|крашена⁸ в[н]дїт(ь) се· и въ єдинѣ
ѿ(т)ь д(ь)ни изаш[ь]дѣ | Овѣрѣте чл(овѣ)ка раслаблен'на роукама и ногама· | ·
всемїи оудїи своими· принесен'на м(и)л(о)стїи ны ради възетїа· и на поути поврѣ-
же|н'на· тако да миноу'в'шоу с(в)етомоу вѣдасть | емоу что⁹ · съ же в(о)голюб'е
ψал'мїи д(а)в(и)дови | пою· и хождаше¹⁰ въне ѿ градїи, пешь шьствѣе || [90а] съ
оучеником[ь] своимь· и сего видѣвѣ ѿ(т)ьноуд[ь] | не могу'ща въсклонити се·
слъзамїи испль|нь бывь· тленное¹¹ чл(овѣ)ч(ь)ское¹² расоуждак плакаше· | ї абє
от(ь)ложь¹³ висотоу вл(а)городїа¹⁴ · ч(ь)сть архї|мандрита· в(о)гоподобно тако
мои х(ри)стоц(ь) ѿ(т)ь разво|инникъ грѣхъ оугазвакннар(о) Овѣрѣть, въ гостиницѣ
цоу¹⁵ принесь· и съ раслабленнаго того | въ мантію вьложь съ оучеником(ь)· вє-
цр(ь)ковь приносить· и прѣд[ь] х(ри)ц(то)вою¹⁶ иконоу поставл|еть· иже врац(ь)
д(оу)шамь и тѣлм(ь)· ноши же | приш[ь]д[ь]ши, єдинь съ раслабленным(ь) вє-
дварет се· и никогоже с нима¹⁷ прити сп(о)доблает(ь)· | єдин' же послужити
тыщит се· ї абїе при|п(а)дакть къ в(о)гоу· и тако по ногоу его дръжеши | се
п(о)добыт[ь] се· прѣвє самь ѿ сѣвѣ исповедаєт се· смѣренїе²⁰ привлачит мн(и)-
л(о)стѣ· проситъ | м(о)ле²¹ въ оуслышати се· проситъ волецоумоу | м(и)л(о)стѣ· вє-
нощним' же²² стоганїемь и пада|нїемь на землю, въ подвижѣ многѣ бывь· | и прѣ-
лежнєк м(о)лит се· и над(ь)²³ троу'пъ раслабленнаго над(ь)кланяет се· и тако вє-
киль врачев'скимь помазанїем(ь) раслабленїе емоу ѿдїи· || [90б] многымїи²⁴ слъз-
мїи и м(о)л(и)твамїи рас|тварає оумашаєть²⁵ · и тако доволенѣ сїхъ | ѿдаждивь·

1 ѿ въздвиженїи раслабленнаго Д стр. 98, р. 1.

2 емоу Д 98, 2.

3 нема стефаном(ь) Д 98, 2.

4 нема вишер(ε)ченноюю Д 98, 3.

5 нема жит'чю Д 98, 3.

6 здѣць Д 98, 4.

7 до днь съ Д 98, 7.

8 додає цркви 98, 7—8.

9 нѣчто Д 98, 12.

10 исхождаше Д 98, 13.

11 тлѣнїе Д 98, 16.

12 ѿтложивь Д 98, 16.

13 чловѣчьско Д 98, 17.

14 додає и Д 98, 17.

15 гостиницоу Д 98, 20.

16 хрїстоволь Д 98, 22.

17 въ нимь Д 98, 25—26.

18 додає волецоумоу Д 98, 27.

19 додає вѣроу Д 98, 28.

20 смѣренїемь Д 98, 29—30.

21 моливь Д 98, 30.

22 нема же Д 99, 1.

23 на Д 99, 3.

24 додає своимїи горештимїи Д 99, 5.

25 помазоуєть Д 99, 6.

оу^мь ꙗко вьн(е)вевив се²⁶ и вь висо|тоу прѣп(о)в[ь]нѣи свои роуце оуп(о)д^овывь· из г|львынїи доуше зовы· вѣзд^ноу м(и)л(о)сти призива|ють г(лаго)лє·

Бл(а)д(ы)ко вѣсдрьжителю г(оспод)и²⁷ в(ож)е нашь· | с(ы)не и слово²⁸ б(ог)а живаго· иже исконы си²⁹ съ ш(ть)цєм(ь) | и д(оу)х(о)м(ь)· съвѣзначєльнѣ їдиносоуцань, и пр(и)сносоуцань· вѣсплътань нев(и)днѣмь невсєзакємь· | вѣст^раст(ь)нѣ соцѣдїи врѣменань³⁰· м(и)л(о)срѣдїа | ради и м(и)л(о)сти б(ог)а ї ш(ть)ца· бл(а)гонзволени³¹ нас(ь) | ради выплътити се· и ст^растѣи с(вє)тѣ ч(ь)ст(ь)но|ю си плътїю прїєм(ь)· и волѣзны понєсь· да | нас(ь) ш(ть) ст^растѣи и грѣх(а) своводишин· и болє|зны сьмрѣтнїє избавиши· шсєжєнь³² и видєнь быти сп(о)д^овѣи се· и н(е)в(є)сѣ ꙗко б(ог)ь не шт(ь)лоу|чь се· и по земли ꙗко чл(овѣ)кь х(о)днѣв· чюдєсы | дивнїи нас(ь) оуверак· вѣр(о)вати тєвѣ | истинн(о)му б(ог)оу, нас(ь) ради вьчл(о)вѣ)чьшоу³³ се· | иже раслабленнаг(о) при О[в]чїи коупєли видєвѣ· | и сєго исцѣлив и ш(ть) Одра въздвигь· и да|рь възвѣти повєлєвѣ· на оуверѣнїє даннїє ем8 || [91а] товою крѣпости· иже вьдовича с(ы)на на погрѣвѣнїє носима· вь градѣ наннѣ вьх(о)дѣ· | от(ь) одра вьскрєсиль єси· иже четвород(ь)нев(ь)наг(о)³⁴ | лазара вь виѣнїи всєсилнїи си словомь | адоу ис чєлюсти исхїтнѣв· ты н(ы)на много|м(и)л(о)стивє и прѣщєдрїи г(оспод)и· и сєго здє прѣд(ь) мноу раслабленнаго, от(ь) одрѣжєцєк³⁵ болєзнїи своводїи· послы³⁶ д(оу)хѣ твои с(вє)тѣ· и шєновїи твє|рь твою³⁷· сьвєрїи³⁸ расєанїє³⁹ єго оудїи⁴⁰· и сьсвєжїи жиламїи плѣти єго· твоєю не|зр(є)чєнн(о)ю | властїю· и силоу нев(и)дн(о)моу· въздвигнїи⁴¹ | цєла всєго, съ телѣс(ь)н(ы)м(ь) врѣдомь своводнаа | и д(оу)шєв(ь)наго· да и си людїє твои новы к тєвѣ | вероу видєвѣше безчислнн(о)є⁴² м(и)л(о)срѣдїє | и вѣскончн(о)ю бл(а)гостѣ твою вь нїх(ь) сьдє|ваємоу· славоу тєвѣ чл(овѣ)колѣубцоу нами на|оучаємїи възсїлають съ ш(ть)цєм(ь) и съ с(вє)тѣмь | д(оу)х(о)мь и⁴³ н(ы)на и пр(и)сно и вь вєкы вєком(ь) аминь⁴⁴ : |

И скончавь м(о)л(и)твоу г(лаго)ла раслабленн(о)му | ш имени г(оспод)а ї(ис)оу х(ри)с(т)а чєдо тєвѣ г(лаго)лю, вьстани и х(о)дїи съ всакоу крѣпостїю· ш кто | из(глаго)лєть силы твоє х(ри)с(т)є· или кто исъчатєт(ь) || [91б] множєство щєдротѣ твои(х)· и мнїже чл(овѣ)ко[мь] | дароваль єси властѣ, дивнаа творити ш їмєнїи твоємь· ї оубо абїє нєдоужны съ словш(ь)⁴⁵ | ꙗко от(ь) много лѣтѣ

26 и оумомъ ꙗко на небєси вьвь Д 99, 7—8.

27 додає Исоу Христе Д 99, 11.

28 словє Д 99, 12.

29 нема си Д 99, 12.

30 врѣмєнь Д 99, 15.

31 блггонзволїи Д 99, 16.

32 осєзакємь Д 99, 20.

33 вьчловѣчьша Д 99, 23.

34 четвєрєднєвнаго Д 99, 28.

35 додає єго Д 100, 2.

36 пошыи Д 100, 2.

37 свою Д 100, 3.

38 додає єго Д 100, 3.

39 разнесєннє Д 100, 4.

40 оуды єго Д 100, 4.

41 додає єго Д 100, 6.

42 додає твое Д 100, 9.

43 нема и Д 100, 12.

44 нема аминь Д 100, 12.

45 съ словомь нєдоужны Д 100, 18.

ЗДРАВЬ СИ· И ТАКО ОТ(Ь) ОДРА | ОТ(Ь) МАНТІЕ ВЪСКОЧЬ ХОЖДАШЕ· ВЪСТАВИВШ⁴⁶ И | В(ОГ)ОУ⁴⁷ · СЬ ВЪСТАВИВШИМ(Ь) ЕГО⁴⁸ М(О)Л(И)ТВОУ· ВЕЩЬ|ННО СЛОВОУ ВЪСИЛАЮЩА· МНОГЫМИ ЖЕ СЛОВѢСИ ПОЛЬЗНИМИ С(ВЕ)ТЫ ОГЛАСИВЬ ОТРОКА· ТАКО | НЕ⁴⁹ РАЗОУМЕТИ НИЖЕ ЗАБЫТІЕМЪ ПОКРИТИ· | ВЫШОУЮ Ш НИЕМЪ В(О)ЖІЮ М(И)Л(О)СТЬ· И ЗЛІНХ(Ь) ОТ(Ь)|ГРѢБАТИ⁵⁰ СЕ ПОЗЫЧИВЬ· ДА НЕ ГОРША ТИ В(ОУ)ДОУТЬ | ПОСЛЕДНАА РЕКЬ⁵¹ ПАЧЕ ПРВІНХ(Ь)· И ВЪ МАЗДЫН МѢСТО ВРАЧЕВАНІА ОУЩЕДРИВЬ ИГО С(ВЕ)ТЫ· | КЪ СВОИМ(Ь) ШТ(Ь)ПОЩАЕТЬ:

ПРОСЛОУТІЮ ЖЕ ПРОШ(Ь)ДЫШОУ Ш ИСЦЕЛЕНІН РАСЛАБЛЕННАГО· ВСИ | ШЛИЦИ РАСЛАБЛЕНІЕ⁵² МЕНАХОУ ПРИНОШАХОУ⁵³ · | ШНЬ ЖЕ НА КОИХ(Ь)⁵⁴ ВЪЗЛАГАЕ РОУЦѢ, М(О)Л(И)ТВОУ ИСЦЕЛЯШЕ· ЕГДАЖЕ ЛІН ВЪ МОНАСТІРІИ ОВРѢТАШЕ С(Е) | ВЪЗИМАЕ НЕДОУЖ(Ь)НИХ(Ь) ВЪНОШАШЕ КЪ С(ВЕ)ТОМОУ | ГРОВОУ ПРѢП(О)ДОБ(Ь)НАГО СИ Ш(ТЬ)ЦА· И МИРОШМ(Ь) С(ВЕ)ТЫМЪ | ШТ(Ь) С(ВЕ)ТЫХ(Ь) МОЦИ ЕГО⁵⁵ ПОМАЗОВАШЕ И М(О)Л(И)ТВА|МІИ С(ВЕ)Т(А)ГО СУМЕШНА (92а) ИСЦЕЛЕНІЕМЪ ВСИ ШВОГА|ЩАХОУ СЕ⁵⁶ · И ЗДРАВИ ВЪ СВОГА ШТ(Ь)Х(О)ЖДАХОУ· | И ВѢШЕ С(Ы)НЬ ДИВАНЪ Ш(ТЬ)ЦЕМЪ· И Ш(ТЬ)ЦЬ ХВАЛИМЪ | С(Ы)НОМЪ· ТАКОВЕМІИ⁵⁷ СВѢТИЛЫ СВѢТѢШЕ СЕ | ТОГДА СРЪБЪСКА ЗЕМЛІА· ТАКОВѢМІИ⁵⁸ МОУЖІИ | ОУКРАШАШЕ С(Е)· ТАКО И ПРОЧИ МИРОДРЪЖИТЕЛК⁵⁹ | СЛИШЕШЕ ДИВНАА ЧЮДЕСА С(ВЕ)ТЫМІИ ВЫВАЮЩА⁶⁰ | ВЪ ЛЮБОВЬ СЪМОДРЪЖЦА СТЕФАНА МОЛА|ХОУ ШВОНИТИ СЕ· НИЖЕ ЧТО НА ДРЪЖАВОУ ЕГО | ПРОТІВНО СМЕТАХОУ НАЧИНАТИ: В(ОГ)ОУ НАШЕЛ⁶¹: |

ЮД(О) С(ВЕ)Т(А)ГО САВИ О ОУВѢРѢНІИ ОУГАРЬСКАГО | КРАЛІА· И ПРОЧИХ(Ь) ЕРѢСИ ЛАТИН(Ь): В(ЛАГО)СЛ(О)ВИ Ш(ТЬ)Ч(Е):⁶² |

ИСПРЪВА ЖЕ НЕНАВИДѢН ДОБРА ДІАВОЛЬ· | НА ЗАВИШ(ТЬ) КЪ СТЕФАНЪ КРАЛЮ ХОДАТАИ ШЫС(ТЬ)· | ПОВАДИ⁶³ ВО НА НЕГО⁶⁴ КРАЛІА ОУГАРЬСКАГО ЗАВІСТІЮ Ш КРАЛКВѢСТВѢ· ТАКО ПРѢЖДЕ ВЪ НИХ(Ь) | КРАЛЮ НЕ ВЫШОУ⁶⁵ · ПОСТАВИШ(Е) СЕ И ТЪЧНЫ⁶⁶ | ЕМОУ НАРЕКОШ(Е) СЕ· МНОГЫМИ Ж[Е] ПРѢЩЕНІИ | ВЪ ГРЪДИНЫ СВОЕИ ВЕЛЕРЕЧЮК ОУГРЫНЬ· | ШТ(Ь) СВОИХ(Ь) ВИСОКЫХ(Ь) КЪ ВЛ(А)ГОЧ(Ь)СТИВОМОУ СТЕФАНЪ⁶⁷ | ПОСЛАКЕТЬ· МИРЪ ОУБО И ЛЮБОВЬ ШТ(Ь)МЕЩЕ | НЕНАВИСТЬ ЖЕ И БРАНЬ ИЛІИ ВЪЗВЕЩАЕТЬ⁶⁸ · | ВЛ(А)ГОЧ(Ь)СТИВИ Ж(Е) СТЕФАНЪ ПРИШ(Ь)ДЫШЕЖ МОУЖЕ || [926] СЪ ЛЮБОВІЮ ПРИЕМЪ· ПРѢЩЕНІА ЖЕ ИХ(Ь) КЪ

⁴⁶ въставившомоу Д 100, 18.

⁴⁷ додаје и Д 100, 20.

⁴⁸ додаје къ нкмоу Д 100, 21.

⁴⁹ додаје не Д 100, 23.

⁵⁰ оуѣбати Д 100, 25.

⁵¹ рекъ послѣднѣа Д 100, 26.

⁵² недоужные Д 100, 30.

⁵³ додаје и прѣдъ ногама светаго полагахоу Д 100, 30—31.

⁵⁴ кождо ихъ Д 100, 31.

⁵⁵ шть светынхъ его моштин ихъ Д 101, 5—6.

⁵⁶ овогацаемыи Д 101, 7.

⁵⁷ таковыи Д 101, 9.

⁵⁸ таковыи Д 101, 10.

⁵⁹ миродръжителн Д 101, 11—12.

⁶⁰ светнма вываема Д 101, 12.

⁶¹ нема вооу нашел Д 101, 12.

⁶² нема наслова у Д 152, 21.

⁶³ въздвиже Д 152, 22.

⁶⁴ не Д 152, 22.

⁶⁵ не быти Д 152, 22.

⁶⁶ подобни Д 152, 25.

⁶⁷ додаје кралю Д 152, 28.

⁶⁸ възвѣштает Д 152, 29.

ГРЪДИМ(Ь) | ПРОТИВЕШОМОУ СЕ, И ШТ(Ь)МАЩАЮЩОМОУ В(ОГ)ОУ ШТ(Ь)ЛА|ГШЕ. І АБІЕ ПРИЗВАВЪ С(ВЕ)Т(А)ГО АРХІЕП(И)СК(О)ПА· СКА|ЗАЕТЬ ЕМОУ ВСА ОУГРИНОВА БРАН'МИ ПРЕЩЕ-НІА | И Б'Ф-СТРАХА Б(О)ЖІА ВЕЛЕРЕЧИВОЕ ХВАКЕНІЕ· | М(О)ЛИТЬ ЖЕ И ДО ШГРИНА СЪ ВИСОКЫМІИ ШТ(Ь) НЕГО | ПРИШ(Ь)ДЬШИМІИ⁶⁹ ДОИТИ· С(ВЕ)ТЫ ЖЕ ИЖЕ ЗА ВСАКО|ГО В'ФЪЗЬ-ПРАВ(Ь)ДОУЕМАА И ШЕРЬВЛІАЕМА, НЕЛЕ|НОСАТИВАНЪ СИ ВЪ ПОМОЦЬ ШБР'БСТИ СЕ· КАКО Ж(Е) | ПАЧЕ· ЗА ШТ(Ь)Ч(Ь)СТВО И ЗА БРАТА НЕ ОУСЕРЬД(Ь)НЬ Б'Ф, | СЪБОЛЕЗНОВАТИ· АЩЕ ЖЕ И ЧТО НЕНАДЕЖДЬНО | БЫ ПОСТРО(А)ДАТІИ ОУДОВЬ ПРИК'ТІИ ЛЮБОВІЮ | ПОМИШЛАЮЩОУ·

Послоушавъ оубо брата | иде⁷⁰· непшо[у]ю оубо тако г(оспод)оу⁷¹ в'фдшшоу и⁷² та|мо· тако и тамо прославити се и оудивити | се⁷³ своимъ оугод(ь)никомъ(ь) чюдо сътворшоу· | дош(ь)дъ оубо краля оугарьскаго· съ великою же | чьстїю приѣтъ въс(ть) имь· в'ф во и пр'фжде възв'фшень⁷⁴, приш(ь)дъшиміи моужїи· тако при|хо-дѣи архіеп(и)ск(о)пъ· братъ кс(ть) краля срьвьскаго· оугарьскомоу ж[ѣ] кралю множ(ь)ство мн(о)гю | оугре⁷⁵ и коумань⁷⁶ събравшоу· и на срьвьскою || [93а] землю прити подвизающоу⁷⁷ се· и сію себ'ф | тако повиноути помиллающоу· с(ве)ты же | противоу емоу шроужїи· правед(ь)ниміи сло|веси гл(аго)лю в(о)ж(ь)став(ь)ни-мїи· високое помиллак'нїе его· низложити опльчаше се· многа во | в(о)гословес(ь)-нымъ своимъ езыхом(ь)· гаже ш пр|в(ь)де и истини⁷⁸ и люб'віи къ немоу из(гла)-г(о)лавъ· | и гаже⁷⁹ себ'ф⁸⁰ не годѣ и инемъ не творити⁸¹· | оугриноу ж[ѣ] гнєвомъ тако рисоу, п(о)доб(ь)но куп|рисѸ непр'бклон'но къ с(ве)тломоу висешоу се· | и вл(а)-гым(ь) словесем[ь] его ни мали⁸² вьнимающоу· | ниже къ любвіи приложити се по-слоушающѸ· | с(ве)ты же на в(ог)а оуповак· високих[ь] хваль⁸³ тако | п(а)дающих(ь) оугрина не вонт се·

Л'фтоу ж[ѣ] тогда | соущѸ· и тврѣдоу⁸⁴ зною зєлш раставающѸ⁸⁵· | с(ве)то-моу ж[ѣ] мало⁸⁶ вина и водою стоуденною жеждоу | пощенїа оуврачеватїи въсхо-т'фвшоу· | възв'фцаеть же кралю· тако послати емоу | ледь въ простоужденїе· краля же и съ всакою | радостїю, слоужещаго емоу посилаеть· | подати влико⁸⁷ тр'фвоу-кєт· приш(ь)дыи от[ь] с(ве)т(а)го· | слоуга ж[ѣ] изъш[ь]дъ и въ всех(ь) ледѣни-цах[ь] поискавъ⁸⁸ || [93б] ни мала Обр'фть· в'фхоу во все от(ь) всакого⁸⁹ | вара

⁶⁹ дошьдъшиміи Д 153, 5—6.

⁷⁰ понде Д 153, 12.

⁷¹ тако Д 153, 12.

⁷² его Д 153, 13.

⁷³ нема се Д 153, 14.

⁷⁴ пр'фдъвъзв'фштїи Д 153, 16.

⁷⁵ оугри Д 153, 19.

⁷⁶ коумани Д 153, 19.

⁷⁷ покоушающоу Д 153, 20.

⁷⁸ истинѣ Д 153, 25.

⁷⁹ додаје рече Д 153, 26.

⁸⁰ тев'ф Д 153, 26.

⁸¹ тврѣи Д 153, 27.

⁸² мало Д 153, 30.

⁸³ похваль Д 154, 1.

⁸⁴ жестокомоу Д 154, 2.

⁸⁵ разварающтоу Д 154, 3.

⁸⁶ маломъ Д 154, 3.

⁸⁷ елика Д 154, 8.

⁸⁸ додаје и Д 154, 9.

⁸⁹ великаго Д 154, 10.

слычнаго растопиле се· възвращаѣт⁹⁰ се къ кралю· и сп(а)сенїемъ его извѣщаетъ се |
 тако ни мала Обрѣтъ подати· и не тѣчю р(е)че | архїеп(и)ск(о)поу, нь ни кра-
 лквствоу ти что по | семь принести имамъ· Оскрѣбляетъ же се | краль· також[ѣ]⁹¹
 не име вѣдати с(в)егомоу еже про|сившоу· Глишавше⁹² с(в)еты и селω ω семь
 възрадова се· всем же иже съ нимъ, ис колимога⁹³ | изыти повелевъ· и прѣп(о)до-
 б(ь)нѣи роуце свои | въ висотоу къ в(ог)оу ѡп(о)добывъ, съльзали⁹⁴ гла(го)лѣт(ь)·
 | м(о)л(итвоу)⁹⁵

Г(оспо)д(и) ѿ(ис)оу х(ри)с(т)е в(ож)е мои⁹⁶· оупованїе мое и привержице | моу⁹⁷
 · помощниче мои· и избавителю мои⁹⁸· | виждь н(ы)нѣшныя вѣдѣшии ны насилїе⁹⁹· иже
 сы | людїе на ни поучаютъ се· не вставїи менѣ | г(оспо)д(и) и в(ож)е мои· м(о)л(и)тва-
 ми прѣч(и)стїе ти¹⁰⁰ м(а)т(е)ре· приснод(ѣ)вы марїе¹⁰¹· и с(в)ет(а)го твоего оу-
 год[ѣ]ника | ѿ[тѣ]ца нашего сѣмевна¹⁰²· сътвори н(ы)нѣшныя съ мною | знаменїе¹⁰³ въ
 вл(а)го· да ѡзреть ненавиждѣщи нас(ь) и по|стидетъ се· оуслиши¹⁰⁴ менѣ г(оспо)д(и)
 оуслиши ме· | такоже иногда пр(о)рока твоего вгнѣмъ· и менѣ | н(ы)нѣшныя грѣшнаго
 раба твоего¹⁰⁵ оуслиши¹⁰⁶ градомъ || [94а] н(е)в(е)р(ь)н(и)мъ· да и си разоумють
 тако азъ | равъ твои есамъ· и оужасноутъ се и оубоетъ се· и тако възлобыти ны шцоуце
 въспѣт[ѣ]¹⁰⁷ да възвратетъ се оудивѣтъ же се и прославѣт[ѣ](ь) | име твое ѿ(тѣ)ца и
 с(ы)на и с(в)ет(а)го д(о)уха¹⁰⁸·

В(ог)ъ же раб[ѣ] | своих[ѣ] въ вл(а)гое волю творе· и еже¹⁰⁹ ї еще соушїи
 м(о)л(и)тве въ оустѣх(ь) его¹¹⁰· повѣлѣ и выше вѣтри | вл(а)стїи же¹¹¹ мльнїе· и
 гроуїи велиїи· и примракъ вькоупѣ¹¹² и страх[ѣ] великъ· на самод(ь) | кралы и н:
 всех[ѣ] воухъ¹¹³ его· тако всемъ оустрашїти се и г(ла)голаати· что оубо в(о)у дѣтъ·
 и се | авїе не инде нь на странѣ, идеже колимогъ¹¹⁴ | с(в)ет(а)го стогаше· въ многоу
 широтоу вкр(ь)стѣ всеисны в(ог)ъ оудивлѣтъ· и прославлѣт[ѣ]¹¹⁵ | своего раба
 съ н(е)в(е)р(ь)н(и)мъ· прѣвеликимъ(ь) градомъ | ѿдаждивъ· тако покрити землю м(ь)нс-

⁹⁰ възвѣщаетъ Д 154, 11.

⁹¹ тако Д 154, 15.

⁹² слышавъ же Д 154, 16.

⁹³ изъ обитѣли Д 154, 18.

⁹⁴ съ съльзали Д 154, 20.

⁹⁵ нема м(о)л(итвоу) Д 154, 20.

⁹⁶ нашъ Д 154, 21.

⁹⁷ нема моу Д 154, 21.

⁹⁸ нема мои Д 154, 22.

⁹⁹ насилїемъ Д 154, 23.

¹⁰⁰ си Д 154, 25.

¹⁰¹ вогородице Д 154, 25—26.

¹⁰² оугодника сѣмевна ѿгѣца нашего Д 154, 25—26.

¹⁰³ сътвори съ мною нынѣшныя знаменїе Д 154, 27.

¹⁰⁴ послушан Д 154, 28—29.

¹⁰⁵ своего Д 154, 30.

¹⁰⁶ послушан Д 154, 30.

¹⁰⁷ нема въспѣт[ѣ] Д 155, 3.

¹⁰⁸ додаје нынѣшныя и присно и въ вѣкъ Д 155, 4—5.

¹⁰⁹ нема и еже Д 155, 6.

¹¹⁰ свѣтаго Д 155, 7.

¹¹¹ додаје и Д 155, 4—5.

¹¹² коупѣ Д 155, 9.

¹¹³ воухъ Д 155, 10.

¹¹⁴ обитѣль Д 155, 12.

¹¹⁵ прославлѣе и оудивлѣе Д 155, 13—14.

¹¹⁶ съ выше ѿтъ небесъ Д 155, 14.

жаство $\underline{м(ь)}$ · | соушим¹¹⁷ же съ с(ве)ты $\underline{м(ь)}$ приш(ь)дыше¹¹⁸ къ нѣмѣ г(лаго)лахоу | пом(и)лоуи ны јако шт(ь) страха изгыбаемь · | ни шт(ь) конь наших[ь] не едины встаеть¹¹⁹ · ниже вѣлїи камо разбегоше се · Г(ве)ты же¹²⁰ еще | на м(о)л(и)тве стою и бл(а)годарю б(ог)а в вышнемь · съ слъзани г(лаго)лїеть · слава тебѣ г(оспо)ди, сл(а)ва тебѣ || [94б] чл(овѣ)колюбче · слава тебѣ прѣщедри¹²¹ · слава | тебѣ бл(а)гослоушаливе · истинною¹²² верою | призывающихъ те · слава твоемоу м(и)л(о)срдїю | јако и менѣ грѣш(ь)наг(о) послоушала еси · доволно | г(оспо)д(и) твоє м(и)л(о)сти · юже показала еси в мене равѣ | твоємь · повѣли пакы всеил[ь]ни $\underline{м(ь)}$ твоимь | словом[ь]¹²³ да вставит се съходещїи градъ · ї авїе | съ словом[ь] его оустави се ·

Г(ве)ты же многым¹²⁴ | веселїемь бл(а)годаривъ б(ог)а скончаваеть м(о)л(и)твѣ · | таже б(о)годаннаго града принести повелѣваеть · и самъ шт[ь] нїего прѣвек јако шт[ь] Ос(ве)щенїа выкоушаеть · и всемь иже съ нимь раздакть · | таже великоу сребрїноу блюдо ч(ь)ст(ь)наго каменїа граднаго наложивъ, оудакть краю | г(лаго)ле · понїж[е] оу краквства ти леда просихъ | и вѣременемь дати мїи не вѣрѣт(е) се · ноужда мїи | в(ы)с(ть) оу вѣременїем[ь] творца¹²⁵ оу всебогатаго б(ог)а | просити · и еже шт[ь] нескоуд[ь]ных[ь]¹²⁶ его скровищъ | подастъ мїи · оудакъ краквествоу ти на в(лаго)с(ло)венїе · | послї¹²⁷ же людїи и велико трѣвоу ють възидѣти · | краљ же шт[ь] с(вѣ)т(а)го приш(ь)дышихъ сїа слышавъ · въ | оужасе в страннїи(ь) слышанїи быс(ть) · приемъ же || [95а] съ свѣт[ь]лим[ь] градом[ь] принесенноу блюдоу | и разоумевъ јако прошенїемь с(вѣ)т(а)го шт(ь) б(ог)а дасть се емоу · въ страх[ь] чюд[оу] прїемь оудивляетъ се | градное же каменїе целоваеть¹²⁸ г(а)голе · дивнъ б(ог)ъ | въ с(вѣ)тых[ь] своих[ь] · таже въ вино вложше · | самъ и вси соуци съ нимь бл(а)гослоушаше б(ог)а · бл(а)гословенно стоудено испивше · слоугы же краквы и всех[ь] вельмоуж[ь] слышавше мноужество град[а] пад[ь]ша вси възвѣти тѣчахоу · | и вси велико трѣвовахоу възимахоу · чюдни же | по истинѣ¹²⁹ тѣи градъ · јако каменїе неистаїемь на мнозѣ¹³⁰ прѣвѣваше · дон(ь)деже трѣвоующїи възимахоу ·

Краљ же въ чювство своих[ь] | високих[ь] · иже¹³¹ къ с(вѣ)томоу¹³² грѣдїни г(лаго)ль¹³³, приш(ь)ды: | срамлш(е) се · того на лице призвати · съ всеми же[е] | свонїи высокїи съвещав се · прошенїе его | исплнїти · и миръ и любовь съ країемь | сръбьскымь имети · | и вси слово оутвѣрдишше · и коупно съ країемь къ с(вѣ)томоу придосе · | покланяюще се емоу и хвалоу емоу въздающе | г(а)голахоу · понїж[е]

117 соушти Д 155, 16.

118 припадше Д 155, 17.

119 и шть кшнь нашихъ ни едины встаетъ Д 155, 18.

120 додаје и Д 155, 20.

121 прѣштѣдрїе Д 155, 22—23.

122 додаје и Д 155, 23.

123 словомъ твоимъ Д 155, 27—28.

124 многоль Д 155, 29.

125 додаје и Д 156, 6.

126 нескоудныхъ Д 156, 7.

127 пошли Д 156, 9.

128 целовае Д 156, 15.

129 додаје богоданныи Д 156, 22.

130 јако каменїе на мнозѣ не истаемо Д 156, 22—23.

131 еже Д 156, 25.

132 додаје въ Д 156, 25.

133 додаје въ себе Д 156, 26.

разоу мѣхъ ш(ь) ꙗко б(о)ж(и)и чл(о)вѣкъ ты | еси боудѣи намъ приснѣи кость¹³⁴ · и
 брать твои || [956] краль сръб(ь)скы боудѣи намъ виноу любви мь | болаше неже
 паче¹³⁵ перьвее · м[о]лимъ же тебѣ | б(о)жѣи чл(о)вѣ(ѣ)че ꙗже ш¹³⁶ насъ тебѣ въ прѣ-
 кослови г(ла)гола[н]на¹³⁷ вставы намъ · и не въспоминан на ны | къ б(о)г(о)у ш сѣх[ь]
 да не что¹³⁸ постраждемъ · б(о)жѣи бо раб[ь] | <рабъ> ты еси ꙗко в(и)- димъ · и
 ш всемъ тебѣ по[с]лушаетъ · и вси покланѣху¹³⁹ главоу под(ь) роу[к]оу с(в)е[т]аго ·
 бл(а)го[д]ел(о)вити се шт(ь) него хотѣше · къ вла[с]енон же мынти¹⁴⁰ шчи своѣи и лице
 прилагаху · | ꙗ сѣю целовающе¹⁴¹ шт[ь]поушаху¹⁴² ·

Краль же исповедаеть емоу грѣхы своѣ по д(о)у[к]оу с(в)е[т]о[м]оу | ш(т)ьца и
 оучителѣа прииметь его · с(в)е[т]ы же | доврѣ его на[в]чаеть¹⁴³ · по сѣхъ же къ немоу
 г(ла)голет(ь) | шт[ь]рицаеш ли се ерѣси · шнь¹⁴⁴ шт[ь]рицаю се ꙗкоже¹⁴⁵ | с(в)е[т]-
 ты¹⁴⁶ наоучиши мѣ · иже с(в)е[т]аа съборнаа ꙗ ап(осто)льска | цр(ь)ковь шт(ь)р(е)че ·
 и с(в)е[т]ы¹⁴⁷ въселенъсѣи съборы | проклаше ꙗ шнь прокланяеть и шт(ь)рицает(ь) се ·
 православноу¹⁴⁸ ж[е] вѣроу¹⁴⁹ дръжати швѣшава[ет] се · прѣс(в)е[т]аго тѣла и¹⁵⁰ крѣ-
 вѣи¹⁵¹ его¹⁵² г(оспо)да нашѣ[о] | ишоу х(ри)с(т)а¹⁵³ сп(о)д(о)блѣа · по сѣхъ же наоу-
 чаеть его | ш прав[ь]де · и истинѣ ш любви · и ш м(и)л(о)сти¹⁵⁴ · | краль же покла-
 няет се и г(ла)голетъ¹⁵⁵ · бл(а)го[д]ел(о)вень шт[ь] (96а) б(о)га || ты ш(т)ьче¹⁵⁶ и
 д(ь)нь въ иже¹⁵⁷ пришъ еси къ намъ¹⁵⁸ | паки же г(ла)голетъ¹⁵⁹ иди¹⁶⁰ б(о)го[м]ь хра-
 нимъ(ь)¹⁶¹ · братоу | твоемоу и моемоу стефану кралоу сръбьско[м]оу · любовь же мою
 емоу поведаи¹⁶² · много ж[е] | излитѣ¹⁶³ слъзь ш разоученѣи¹⁶⁴ съдеваетъ · | много
 же одаровавъ · бл(а)горо[д]ь(ь)нихъ(ь) своихъ[ь] послаеть съ чьстѣю провонити его · |

¹³⁴ гость Д 157, 3.

¹³⁵ болше паче неже Д 157, 4.

¹³⁶ шть Д 157, 6.

¹³⁷ ꙗже въ прѣкослови шть насъ тебѣ глаголана Д 157, 5.

¹³⁸ да не нѣчто Д 157, 7.

¹³⁹ подькланѣху Д 157, 9—10.

¹⁴⁰ мандѣи Д 157, 11.

¹⁴¹ цѣлваюште Д 157, 12.

¹⁴² штьстоушаху Д 157, 12—13. После речи шт[ь]поушаху је будимпештански текст знатно скраћен у односу на Д, и само у понеким сегментима могу да се изврше поређења.

¹⁴³ наоучи Д 158, 4.

¹⁴⁴ додаје же Д 158, 4.

¹⁴⁵ додаје ты Д 158, 4.

¹⁴⁶ нема с(в)е[т]ы Д 158, 5.

¹⁴⁷ додаје и Д 158, 10.

¹⁴⁸ православіа Д 158, 11.

¹⁴⁹ додаје ꙗкоже светымъ наоучаемъ Д 158, 11—12.

¹⁵⁰ додаје чьстныѣ Д 158, 18.

¹⁵¹ крѣе Д 158, 18.

¹⁵² нема его Д 158, 19.

¹⁵³ приети того Д 158, 18—19.

¹⁵⁴ милостини же къ ништѣимъ Д 158, 20—21.

¹⁵⁵ прѣдъ нимъже покланяет се краль и по роу[к]оу его дръже глаголетъ Д 158, 31—159, 1.

¹⁵⁶ въсѣчьстнѣ Д 159, 6.

¹⁵⁷ въ нже Д 159, 6.

¹⁵⁸ уместо пришъ ... намъ — къ намъ пришъ еси ꙗко оукрѣпи ли доушоу Д 159, 6—7.

¹⁵⁹ нема паки же г(ла)голетъ Д 159, 7.

¹⁶⁰ додаје же Д 159, 7.

¹⁶¹ додаје и миро[м]ь въ своѣи си Д 159, 8.

¹⁶² любовь ш насъ повѣдан Д 159, 10.

¹⁶³ излитнѣль Д 159, 17.

¹⁶⁴ додаје штьца краль Д 159, 17.

Приш[ь]дѣ же с(вѣ)ты въ своа си· мирѣ и¹⁶⁵ любовь | братоу своему· и всемь
сказаетъ¹⁶⁶ · ѡни же | хвалѣ емоу въздающе г(лаго)лахоу· бл(аго)сл(о)вень д(ь)нь |
въ иже родил се еси ты· Г(лаго)лють же и ѡ томь | оугар(ь)скомь крали· тако и по
сморти чюдеса | творити¹⁶⁷ · оубо и до н(ы)на оугромь хвалецим се¹⁶⁸ тако с(вѣ)та
и чюд(о)дѣива¹⁶⁹ краля въ гробѣ лежеца имамин· славице ѡ(ть)ца и с(ы)на и
с(вѣ)т(аго) д(оу)ха¹⁷⁰:

¹⁶⁵ додаје многоу Д 159, 27.

¹⁶⁶ вместо любовь ... сказаетъ — любовь ѡть оугрського краля и ѡть вельможь его братоу
своемоу кралю сръвскомоу и всѣмь благороднымь своимь сказаетъ Д 159, 27—29.

¹⁶⁷ додаје оудостовишоу юго Д 160, 12.

¹⁶⁸ додаје имь и глаголюштнимь Д 160, 13.

¹⁶⁹ чюдотворива Д 160, 14.

¹⁷⁰ нема славише ... д(оу)ха Д 160, 15.